

ΚΑΜΠΑΝΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΑΣΥΛΟ

<http://asylum-campaign.blogspot.gr>

Ενημερωτικό Σημείωμα

Οι πρόσφατες εξελίξεις σε σχέση με την διαχείριση του ζητήματος των προσφυγικών ροών σε Ελλάδα και Ευρώπη μας προκαλούν εντονότατη ανησυχία, καθώς οδηγούν σε ανατροπή του νομικού κεκτημένου σε σχέση με την προστασία του πρόσφυγα και τον σεβασμό της ανθρώπινης αξίας. Ειδικότερα:

1. Η συνέχιση της πολιτικής των κλειστών χερσαίων συνόρων έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των προσφύγων που πνίγονται στο Αιγαίο στην προσπάθειά τους να φθάσουν σε ευρωπαϊκό έδαφος και να ζητήσουν προστασία.
2. Σύμφωνα με δημοσιεύματα η Ολλανδική προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ετοιμάζει σχέδιο χαρακτηρισμού της Τουρκίας ως ασφαλούς τρίτης χώρας για τους πρόσφυγες. Παράλληλα την Παρασκευή 5/2/2016 ο Υπουργός Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης κος Κουρουμπλής δήλωσε ότι η Ελλάδα θα χαρακτηρίσει την Τουρκία ως ασφαλή τρίτη χώρα.
3. Ήδη το ΝΑΤΟ βρίσκεται στο Αιγαίο μετά από αίτημα της Γερμανίας, της Τουρκίας και της Ελλάδας –όπως δήλωσε ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ Στόλτεμπεργκ¹- για να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στο πλαίσιο διαχείρισης των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών από την Τουρκία προς το ευρωπαϊκό έδαφος.

Επί αυτών των εξελίξεων θα θέλαμε να επισημάνουμε τα ακόλουθα:

- Η παρεμπόδιση των προσφύγων, που βρίσκονται στην Τουρκία να φθάσουν στο ελληνικό/ευρωπαϊκό έδαφος για να ζητήσουν προστασία μέσω του κλεισίματος των χερσαίων συνόρων και της στρατιωτικής ή άλλης επιτήρησης των θαλασσίων συνόρων συνιστά ευθεία παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, η οποία αποτελεί θεμελιώδη λίθο του διεθνούς, ενωσιακού και εθνικού δικαίου.
- Ενδεχόμενος χαρακτηρισμός της Τουρκίας ως ασφαλούς τρίτης χώρας και συνακόλουθη επιστροφή στην Τουρκία αιτούντων άσυλο και προσφύγων προσκρούει στο διεθνές και το ενωσιακό δίκαιο².

1(http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_127972.htm?selectedLocale=en

2Οράτε και σχετική ανακοίνωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους, διαθέσιμο σε :<http://ecre.org/component/content/article/70-weekly-bulletin-articles/1364-ecre-strongly-opposes-legitimising-push-backs-by-declaring-turkey-a-safe-third-country.html>

- η προσπάθεια μετατόπισης των διαδικασιών εξέτασης αιτημάτων ασύλου και αναγνώρισης καθεστώτος σε τρίτες χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (externalization)³ εναποθέτει τις τύχες των προσφύγων σε χώρες, που δεν προσφέρουν αποτελεσματική προστασία και στερεί τους πρόσφυγες από βασικά εργαλεία προστασίας που αποτελούν κατάκτηση του Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου.

ΝΟΜΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

1. Η έννοια των ασφαλών τρίτων χωρών

Η αρχή της μη επαναπροώθησης (Σύμβαση της Γενεύης 1951) προβλέπεται ρητά και στην Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 78 παρ. 1⁴) η οποία αποτελεί πρωτογενές δίκαιο της Ε.Ε.. Συνεπώς η υποχρέωση τήρησης της αρχής της μη επαναπροώθησης για τα κράτη-μέλη απορρέει όχι μόνον από το διεθνές δίκαιο και την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 αλλά και από αυτό το ίδιο πρωτογενές δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου διατάξεις του παράγωγου δικαίου της Ε.Ε αλλά και πρακτικές της Ε.Ε. θα πρέπει να είναι σύμφωνες με την αρχή αυτή.

Σύμφωνα με το παράγωγο δίκαιο της Ε.Ε.:

- τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν την έννοια των «ασφαλών τρίτων χωρών» μόνο εφόσον οι αρμόδιες αρχές κρίνουν ότι η μεταχείριση του αιτούντος διεθνή προστασία στην οικεία τρίτη χώρα θα πληροί, μεταξύ άλλων και το εξής κριτήριο : στην τρίτη χώρα «υπάρχει η δυνατότητα να ζητηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα και, στην περίπτωση που ο αιτών αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, να του χορηγηθεί προστασία σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης»⁵

3 Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants, François Crépeau Regional study: management of the external borders of the European Union and its impact on the human rights of migrants, 24-4-2013 : «[...] *The European Union thus appears to be attempting to ensure that foreign nationals never in fact reach European Union territory, or, if they do so, are immediately returned. This is particularly troubling as it means that the responsibility for migration control is shifted to countries outside the European Union and that, consequently, the recourse of those migrants to human rights mechanisms within the European Union becomes legally restricted or practically impossible [...]*»

UNHCR : COUNTRY OPERATIONS PLAN, OVERVIEW, Country: Benelux, Planning Year 2006: «[...] *A clear distinction has to be maintained between strengthening refugee protection outside the EU, which is a goal UNHCR shares, and externalizing the EU's responsibilities, which we cannot support[...]*»

HUMANRIGHTSWATCH: Ανακόποντας την ροή: Καταχρήσεις εναντίον Μεταναστών, Αιτούντων Άσυλο και Προσφύγων, διαθέσιμο σε : <https://www.hrw.org/report/2006/09/12/stemming-flow/abuses-against-migrants-asylum-seekers-and-refugees>

4«[...] *Η Ένωση αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας με στόχο να παρέχεται το κατάλληλο καθεστώς σε οποιοδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας χρήζει διεθνούς προστασίας και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Η πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και με το Πρωτόκολλο της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις [...]*»

5Οράτε **άρθρο 38** Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2013/32 σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)

- για την εφαρμογή της έννοιας αυτής **εξετάζεται ο σύνδεσμος του αιτούντα άσυλο με την τρίτη χώρα** και κατά πόσο μπορεί να θεωρηθεί εύλογο για τον αιτούντα να μεταβεί σε αυτήν, επίσης **οι αρχές ακολουθούν συγκεκριμένη μεθοδολογία προκειμένου να κρίνουν** ότι η έννοια της ασφαλούς τρίτης χώρας μπορεί να εφαρμοσθεί σε συγκεκριμένη χώρα ή συγκεκριμένο αιτούντα.⁶

- Ο αιτών έχει επίσης τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, **να αμφισβητήσει την ύπαρξη συνδέσμου** μεταξύ αυτού και της τρίτης χώρας καθώς και κατά πόσο η χώρα αυτή είναι ασφαλής για τον ίδιο, αφού **ενημερωθεί** για την απόφαση του κράτους μέλους, που αφορά στην εφαρμογή της «ασφαλούς τρίτης χώρας» στην περίπτωση του.

- Παράλληλα τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν επίσης υπ' όψιν τους την εφαρμογή της έννοιας των «ασφαλών τρίτων χωρών» για τον προσδιορισμό της **πρώτης χώρας ασύλου**. Συνεπώς μπορεί για συγκεκριμένο αιτούντα **η τρίτη χώρα (που δεν είναι κράτος μέλος της ΕΕ) να προσδιοριστεί ως πρώτη χώρα ασύλου**⁷, εφ' όσον πληρούνται βέβαια, κατά τα ανωτέρω, τα κριτήρια για τον χαρακτηρισμό της ως **ασφαλούς** τρίτης χώρας,

- τα κράτη μέλη μπορούν να θεωρήσουν μια αίτηση για διεθνή προστασία **ως απαράδεκτη**, μεταξύ άλλων, εάν **μια τρίτη χώρα** (που δεν είναι κράτος μέλος της ΕΕ) **θεωρείται ως πρώτη χώρα ασύλου** για τον αιτούντα, ή εάν **μια τρίτη χώρα** (που δεν είναι κράτος μέλος της ΕΕ) **θεωρείται ως ασφαλής τρίτη χώρα** για τον αιτούντα⁸.

Σύμφωνα λοιπόν με τα ανωτέρω και εφ' όσον μία τρίτη χώρα (εν προκειμένω η Τουρκία) χαρακτηριστεί ως ασφαλής τρίτη χώρα, **η Ελλάδα μπορεί** να απορρίψει μία αίτηση διεθνούς προστασίας ως απαράδεκτη, εφ' όσον συντρέχουν οι εξής όροι :

- Ο αιτών **αναμένεται ευλόγως να ζητήσει προστασία** στην τρίτη αυτή χώρα, λόγω της **επαρκούς σύνδεσής** του με αυτήν, (σε κάθε περίπτωση όμως, κατά την άποψή μας, η απλή διέλευση από τη χώρα ή η παραμονή σε αυτή χωρίς κάποια μορφή προστασίας δε μπορεί να θεωρείται «επαρκής σύνδεση»),
- Ο αιτών θα γίνει **δεκτός να εισέλθει** στην τρίτη χώρα
- Ο αιτών **θα έχει τη δυνατότητα στην τρίτη χώρα να αιτηθεί** το καθεστώς του πρόσφυγα από τις εκεί αρμόδιες αρχές
- Σε περίπτωση που ο αιτών αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας στην τρίτη χώρα, αυτή θα του χορηγήσει προστασία **σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης**.

Η συνδρομή μάλιστα των ανωτέρω όρων πρέπει να κρίνεται από την Ελλάδα **εξατομικευμένα** και αφού έχει δοθεί στον συγκεκριμένο αιτούντα το δικαίωμα να ακουστεί (**δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης**).

2. **Είναι η Τουρκία ασφαλής τρίτη χώρα:**

- αν και έχει κυρώσει τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951, έχει κρατήσει **το γεωγραφικό περιορισμό στον ορισμό του πρόσφυγα**. Αυτό σημαίνει ότι οι **διεθνείς της υποχρεώσεις σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης** προς τους

⁶ Ομοίως ως ανωτέρω

⁷ Άρθρο 35 της ίδιας ως άνω Οδηγίας

⁸ Άρθρο 33 της ίδιας ως άνω Οδηγίας

πρόσφυγες περιορίζονται σε ευρωπαίους πολίτες (του Συμβουλίου της Ευρώπης).

- για τους μη ευρωπαίους πολίτες, η ισχύουσα εθνική της νομοθεσία δεν παρέχει επαρκή και αποτελεσματική προστασία, σύμφωνη με την Σύμβαση της Γενεύης, δοθέντος ότι :
 - Ακόμη και αν οι αιτούντες αυτοί αναγνωριστούν ως πρόσφυγες, δεν θα έχουν τα ίδια δικαιώματα, όπως αυτά που προβλέπονται στη Σύμβαση της Γενεύης, συνεπώς ούτε αποτελεσματική προστασία, όπως αυτή προβλέπεται από το Ευρωπαϊκό Δίκαιο.⁹
 - Το «υπό όρους» προσφυγικό καθεστώς, που μπορεί να χορηγηθεί στους μη ευρωπαίους πολίτες, απαγορεύει την μακροπρόθεσμη ένταξη στη χώρα και την οικογενειακή επανένωση και επιτρέπει ουσιαστικά στους αναγνωρισμένους πρόσφυγες να παραμείνουν στη χώρα μέχρι να (και εάν) ενταχθούν σε πρόγραμμα μετεγκατάστασης, ενώ η πρόσβαση στην αγορά εργασίας δεν είναι εγγυημένη.¹⁰
 - Το σύστημα αυτό στον πρώτο χρόνο λειτουργίας του (ως τον Δεκέμβριο του 2015) έχει ήδη καταγράψει περίπου 135.000 αιτήσεις διεθνούς προστασίας με αποτέλεσμα να υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός εκκρεμών υποθέσεων (και προς καταγραφή και προς λήψη απόφασης) που δημιουργεί τουλάχιστον προβληματισμό σχετικά με την δυνατότητα αποτελεσματικής και ποιοτικής διαχείρισής του. Πολλώ δε μάλλον όταν έχει προς το παρόν εκδοθεί ένας μικρός αριθμός αποφάσεων (που αφορούσαν κυρίως περιπτώσεις σιωπηρής ανάκλησης και λίγες απορριπτικές αποφάσεις αιτούντων υπό διοικητική κράτηση) και συνεπώς, δεν υπάρχει δείγμα της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας ασύλου.¹¹
 - Αυτή την στιγμή η Τουρκία φιλοξενεί περισσότερο από 2,3 εκατομμύρια Σύρους με *prima facie* προσωρινό καθεστώς προστασίας, το οποίο όμως σε καμία περίπτωση δεν εξομοιούται με το καθεστώς του πρόσφυγα της Σύμβασης της Γενεύης, καθώς άλλωστε αποκλείει την προοπτική της μακροπρόθεσμης ένταξης και προβλέπει πρόσβαση σε μερικά μόνο βασικά δικαιώματα. Ο Νόμος δεν προβλέπει δικαίωμα στέγασης παρεχόμενης από το κράτος, πέραν της δυνατότητας παραμονής σε κέντρα προσωρινής στέγασης (καταυλισμούς). Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι το

9AIDA, Country Report-Turkey, σελ. 17 : «[...]Persons who fall within the refugee definition in Article of the 1951 Convention but come from a so-called 'non-European country of origin', are instead offered "conditional refugee" status under LFIP. The "conditional refugee" status is a Turkish legal concept introduced by the LFIP for the purpose of differentiating in treatment between 1951 Convention-type refugees originating from 'non-European' states and those originating from 'European' states. The Turkish legal status of "conditional refugee" under LFIP affords to beneficiaries a set of **rights and entitlements lesser to that granted to "refugee" status holders. Most importantly, "conditional refugee" status holders are not offered the prospect of long-term legal integration in Turkey and excluded from "family unification" rights[...]**». <http://www.asylumineurope.org/reports/country/turkey>

10 AIDA Country Report, Turkey, σελ. 15, 16, 17, 84, 85

Καιανακοίνωση European Council for Refugees and Exiles, «ECRE strongly opposes legitimizing push-backs by declaring Turkey a "safe third country"»

11AIDA Country Report, Turkey, σελ. 22, 23.

Νοέμβριο του 2015, 263.000 περίπου διέμεναν σε 25 μεγάλους καταυλισμούς, ενώ 1.965.000 περίπου διέμεναν στα αστικά κέντρα χωρίς να λαμβάνουν κάποια βοήθεια από το κράτος.

Παράλληλα, απαιτείται αίτηση για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και το δικαίωμα παραμένει θεωρητικό, καθώς δεν έχουν θεσπιστεί οι σχετικοί όροι και διαδικασίες από το Συμβούλιο των Υπουργών, όπως απαιτείται, έτσι από τα περισσότερα των 2 εκ. Συρίων που διαβιούν στην Τουρκία, λιγότερα από 4.000 άτομα έχουν άδεια εργασίας, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι να εργάζονται «ανεπίσημα» και να υπόκεινται σε όρους και αμοιβές εκμετάλλευσης.¹²

- Σύμφωνα με αναφορές της Διεθνούς Αμνηστίας και του Human Rights Watch έχουν καταγραφεί το 2014 και 2015 περιπτώσεις αυθαίρετης κράτησης και επαναπροώθησης κυρίως Σύρων στη Συρία, παραβιάσεις που δεν συνάδουν με το νομικό πλαίσιο ενός κράτους δικαίου και που καταδεικνύουν την ανεπάρκεια του συστήματος της προσωρινής προστασίας.¹³
- Επιπλέον, τον Οκτώβριο του 2015 η Γενική Διεύθυνση για τη Διαχείριση της Μετανάστευσης ανέλαβε τη διαχείριση ενός καταυλισμού που τον μετέτρεψε σε χώρο κράτησης και εκεί κρατούνταν Σύριοι που είχαν συλληφθεί στα δυτικά σύνορα της χώρας, ενώ προσπαθούσαν να περάσουν στην Ελλάδα και δεν υπήρχε άλλος γνωστός λόγος κράτησης τους εκεί, πέραν του ανωτέρω.¹⁴
- Η Τουρκία συγκαταλέγεται στις χώρες με τις περισσότερες καταδίκες από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου για παραβιάσεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Προϋπόθεση για την αναγνώριση μιας τρίτης χώρας ως ασφαλούς είναι:

- η ύπαρξη ενός λειτουργικού συστήματος προστασίας που θα σέβεται στην πράξη (και όχι απλώς στο νόμο) τα δικαιώματα που προβλέπονται στη Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων που βρίσκονται στο έδαφός της/ δικαιοδοσία της
- να διαθέτει ένα μηχανισμό δικαστικό ή άλλο που θα επιτρέπει στο άτομο να προσφύγει, προκειμένου να διεκδικήσει και να επιτύχει την πραγματική πρόσβασή του σε αυτά τα δικαιώματα.

12AIDA Country Report, Turkey, σελ. 16, 128, 134, 135

13Amnesty International, "Europe's Gatekeeper: Unlawful Detention and Deportation of Refugees in Turkey", 16 December 2015, <http://bit.ly/1NwzIRu>; Amnesty International, "Fear and Fences: Europe's Approach to Keeping Refugees at Bay", 17 November 2015, <http://bit.ly/1T45UKa>; Amnesty International, "Struggling to Survive: Refugees from Syria in Turkey", 20 November 2014, <http://bit.ly/1mgkl3n>; Human Rights Watch, "Turkey: Syrians Pushed Back at the Border", 23 November 2015, <http://bit.ly/1MwO6Wo>; Human Rights Watch, "Syria/Turkey: Landmines Kill Civilians Fleeing Kobani", 2 December 2014, <http://bit.ly/1LvKoIA>; Human Rights Watch, "Turkey/Azerbaijan: Journalist Deported, Imprisoned", 24 April 2014, <http://bit.ly/1kgvj09>.

14AIDA, Country Report, Turkey, σελ. 120.

Τα παραδείγματα όμως, που ενδεικτικά αναφέρονται παραπάνω, καταδεικνύουν ότι, παρά την προστασία που παρέχει σε αυτή τη φάση η Τουρκία σε πολίτες τρίτων χωρών, η προστασία αυτή δεν είναι αποτελεσματική κατά την έννοια του ενωσιακού δικαίου, ώστε να θεωρηθεί ασφαλής τρίτη χώρα.

Συνεπώς οι δρομολογούμενες πρακτικές, με την εμπλοκή του NATO και της FRONTEX σε συνδυασμό με την εφαρμογή της έννοιας των «ασφαλών τρίτων χωρών» (εν προκειμένω την Τουρκία), δεν έχουν καμία νομική βάση, αντιθέτως τέτοιες πρακτικές συνιστούν παραβίαση τόσο της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων, όσο και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του 4^{ου} Πρωτοκόλλου της, όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει ήδη νομολογήσει σε ανάλογες περιπτώσεις (HirsiJama κα εναντίον Ιταλίας, Khlafia κα εναντίον Ιταλίας) αλλά και του ίδιου του πρωτογενούς δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. Η απαγόρευση των μαζικών απελάσεων

Ειδικότερα, όπως προκύπτει από την ανωτέρω νομολογία του ΕΔΔΑ, η απαγόρευση των μαζικών απελάσεων αλλοδαπών (που κατοχυρώνεται στο 4ο Πρωτόκολλο -άρθρο 4) εφαρμόζεται σε όλες τις μορφές και τρόπους μετακινήσεων τους στη θάλασσα, ακόμη δηλ. και αν πρόκειται για επιχείρηση διάσωσης. Αυτό δεν σημαίνει ότι απαγορεύεται η οποιαδήποτε απέλαση/ επαναπροώθηση/ απομάκρυνση, αλλά ότι αυτή επιτρέπεται μόνο αν τηρηθούν κάποιες εγγυήσεις δίκαιης διαδικασίας, αν δηλ. γίνει μία αντικειμενική και εύλογη εξέταση της κάθε περίπτωσης ξεχωριστά από τα προς απέλαση άτομα. Αυτό σημαίνει ότι **θα πρέπει να δοθεί στον κάθε αλλοδαπό που επιχειρεί να εισέλθει στη χώρα μέσω θαλάσσης η ευκαιρία να επιχειρηματολογήσει κατά της απέλασης του και τους κινδύνους που αυτή ενέχει για τον ίδιο, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία από τον κίνδυνο βασανιστηρίων ή άλλης απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης και να εξεταστεί η κάθε περίπτωση ατομικά**. Πριν δηλ. επιχειρηθεί η επαναπροώθηση στα εθνικά ή διεθνή χωρικά ύδατα (οπουδήποτε το κράτος ασκεί κατά τη στιγμή εκείνη πραγματικό έλεγχο/ ακόμη δηλ. και σε περίπτωση εξωεδαφικής δικαιοδοσίας) θα πρέπει να υπάρχει μία διαδικασία που θα περιλαμβάνει τουλάχιστον:

- ταυτοποίηση,

-προσωπική συνέντευξη από αρμόδιο και κατάλληλο προς τούτο προσωπικό με τη συνδρομή διερμηνέων και νομικών συμβούλων,

- δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή, με ανασταλτικό αποτέλεσμα, για το οποίο οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να ενημερώνονται και να έχουν πρόσβαση σε μία ανεξάρτητη αρχή πριν την πραγματοποίηση της απέλασης/ επαναπροώθησης κλπ.

Συνεπώς, ακόμη και αν, στο πλαίσιο μιας επιχείρησης διάσωσης, οι αρμόδιες αρχές αφού προβούν σε αυτή, επαναπροωθήσουν τα άτομα σε τρίτη χώρα, χωρίς να ταυτοποιήσουν τα άτομα αυτά ή ακολουθώντας μία συνοπτική διαδικασία ταυτοποίησης, η οποία δεν θα κατοχυρώνει την εξατομικευμένη εξέταση κάθε υπόθεσης και δεν θα παρέχει τις ανωτέρω εγγυήσεις, θα συνιστά, ανεξαρτήτως του αριθμού των επιβαινόντων, **παραβίαση της απαγόρευσης των μαζικών απελάσεων. Σε περίπτωση δε που η απέλαση**

αυτή εκθέτει τα άτομα σε κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης θα συνιστά παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΑΣΥΛΟΥ ΕΚΤΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (EXTERNALIZATION)

Κεντρική σημασία στην πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποκτούν οι πρακτικές μετατόπισης των διαδικασιών του ασύλου εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (externalization). Σύμφωνα με ορισμό που έχει δοθεί¹⁵:

«[...] Η μετατόπιση της λειτουργίας του ασύλου (externalization) γίνεται κατανοητή ως ο σχεδιασμός και η εφαρμογή από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (μεμονωμένα ή συλλογικά, μέσω της συνεργασίας ή της συμμετοχής στην πολιτική Μετανάστευσης και Ασύλου της ΕΕ) πολιτικών, οι οποίες στοχεύουν ή έχουν ως αποτέλεσμα την μετακίνηση της λειτουργίας του ασύλου σε τρίτες χώρες. Μέσω ορισμένων από αυτές τις πολιτικές, η ουσιαστική ευθύνη για την αναδοχή των προσφύγων και άλλων προσώπων που χρήζουν προστασίας μεταφέρεται αλλού, σε χώρες διέλευσης και καταγωγής.

Η μετατόπιση της λειτουργίας του ασύλου μπορεί να είναι αποτέλεσμα μορφών του ελέγχου της μετανάστευσης, όπως ο εξ αποστάσεως έλεγχος των συνόρων, ιδιαίτερα των θαλάσσιων. Ωστόσο η μετατόπιση της κρατικής λειτουργίας του ασύλου μπορεί να είναι επίσης αποτέλεσμα στρατηγικών που εστιάζουν στους πρόσφυγες¹⁶.[..]»

Η πολιτική της μετατόπισης αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα:

- A. Επιστροφή σε υποτιθέμενα ασφαλείς τρίτες χώρες διέλευσης σε συνδυασμό με σύναψη διμερών και πολυμερών συμφωνιών επανεισδοχής.
- B. Παροχή οικονομικής και υλικοτεχνικής βοήθειας σε τρίτες χώρες διέλευσης προκειμένου να συγκρατήσουν τις προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές. Η βοήθεια αυτή- όπως προκύπτει από προηγούμενες εμπειρίες (Λιβύη)- δίνεται για την ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων και την καταστολή των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών .
- Γ. Δημιουργία κέντρων εξέτασης των αιτημάτων ασύλου σε χώρες εκτός ΕΕ. ¹⁷

15 Silvia Morgades (Λέκτορας Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Pompeu Fabra, Ισπανία)
16 GRITIM Σειρά Κειμένων Εργασίας, Νο 4, Άνοιξη 2010, Η Μετατόπιση της λειτουργίας του ασύλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση https://www.upf.edu/gritim/_pdf/GRITIM_WP4_Spring10.pdf

17 Βλ. και έκθεση HUMANRIGHTSWATCH: Ανακόπτοντας την ροή: Καταχρήσεις εναντίον Μεταναστών, Αιτούντων Άσυλο και Προσφύγων (2006 <https://www.hrw.org/report/2006/09/12/stemming-flow/abuses-against-migrants-asylum-seekers-and-refugees>)

Η εφαρμογή αυτών των πρακτικών στη σημερινή πραγματικότητα, θα έχει, σύμφωνα με την προηγηθείσα ανάλυση, ολέθρια αποτελέσματα για τα πρόσωπα που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Επιπλέον, εάν κάποιος πρόσφυγες καταφέρουν να εισέλθουν στην ευρωπαϊκή επικράτεια, μέσω υποτιθέμενα ασφαλούς τρίτης χώρας και υποβάλουν αίτηση ασύλου, η αίτησή τους αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί απαράδεκτη και να μην εξεταστεί στην ουσία, με αποτέλεσμα να επιστραφούν στην υποτιθέμενα ασφαλή τρίτη χώρα βάσει συμφωνιών επανεισδοχής.

Παράλληλα όμως εντείνεται ολοένα και ο έλεγχος των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ (σε ορισμένες δε περιπτώσεις και ο έλεγχος των χωρικών υδάτων τρίτων χωρών), μέσω Υπηρεσιών της ΕΕ όπως η FRONTEX. Σημειώνουμε ότι ο έλεγχος αυτός θα γίνει ακόμα πιο εντατικός και ανεξέλεγκτος μέσω της σχεδιαζόμενης Ευρωπαϊκής Ακτοφυλακής και Συνοριοφυλακής η οποία θα έχει δικαίωμα να επιχειρεί χωρίς να χρειάζεται καν την συναίνεση του κράτους-μέλους στην επικράτεια του οποίου θα γίνεται η επιχείρηση.¹⁸ Επιπλέον η εμπλοκή του NATO θα καταστήσει εξαιρετικά δυσχερή την δυνατότητα των προσφύγων να φτάσουν σε ευρωπαϊκό έδαφος.

Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι ο συνδυασμός της στρατιωτικοποίησης του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων και της επανεισδοχής σε υποτιθέμενα ασφαλείς τρίτες χώρες ακυρώνει ουσιαστικά τη δυνατότητα των προσφύγων να υποβάλουν αίτηση ασύλου στην ευρωπαϊκή επικράτεια και αυτή να εξεταστεί σε ευρωπαϊκό έδαφος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Με αυτά τα δεδομένα, είναι προφανές ότι ο επιχειρούμενος αποκλεισμός των προσφύγων από την παροχή προστασίας στο ευρωπαϊκό έδαφος, που επιδιώκεται μάλιστα να υλοποιηθεί ακόμα και με στρατιωτικά μέσα –κίνηση που ενέχει ιδιαίτερα αρνητικό συμβολισμό καθώς συμβάλλει στην ταύτιση του πρόσφυγα με τον εχθρό/εισβολέα – συνιστά τεράστια οπισθοδρόμηση, κατάφωρη παραβίαση θεμελιωδών αρχών του διεθνούς και του ενωσιακού δικαίου, αλλά και σοβαρό πλήγμα στον ευρωπαϊκό πολιτισμό, που ισοδυναμεί με επιστροφή στη βαρβαρότητα.

Η απάντηση δεν μπορεί να είναι ο αποκλεισμός των προσφύγων από την Ευρώπη, αλλά μία συντονισμένη προσπάθεια των ευρωπαϊκών χωρών να ανταποκριθούν στις ανάγκες των αυξημένων προσφυγικών ροών με σεβασμό στο διεθνές και ενωσιακό δίκαιο και με αλληλεγγύη στις χώρες, που βρίσκονται στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δέχονται την μεγαλύτερη πίεση¹⁹.

Σε αυτό το πλαίσιο, για να διασφαλιστεί ο σεβασμός του διεθνούς και ευρωπαϊκού νομικού κεκτημένου και να αποτραπεί μία εκτεταμένη ανθρωπιστική κρίση, είναι αναγκαίο:

- Να ενισχυθούν αποφασιστικά τα προγράμματα επανεγκατάστασης (resettlement) από τις τρίτες χώρες, στις οποίες βρίσκονται οι πρόσφυγες προς τις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹⁸http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6327_el.htm

¹⁹Οράτε και : «Η Υ.Α. ανησυχεί για την αύξηση των περιοριστικών μέτρων στην Ευρώπη», διαθέσιμο σε <https://www.unhcr.gr/nea/artikel/873401e2da97f6edda7bab04712bae4c/i-ya-anisychei-gia-t.html>

- Να διευρυνθεί αποτελεσματικά το πρόγραμμα μετεγκατάστασης (relocation) προσφύγων από την Ελλάδα προς άλλα κράτη – μέλη τόσο ως προς τον αριθμό των προσφύγων που μπορούν να μετεγκατασταθούν όσο και ως προς τις επιλέξιμες χώρες καταγωγής τους
- Να εξασφαλιστεί η δυνατότητα ασφαλούς διόδου των προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας στο ευρωπαϊκό έδαφος
- Να δοθεί υλικοτεχνική και οικονομική υποστήριξη στα κράτη-μέλη , που βρίσκονται στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε οι εισερχόμενοι δικαιούχοι προστασίας να απολαύουν κατάλληλων συνθηκών υποδοχής, με σεβασμό πρωτίστως της ανθρώπινης αξιοπρέπειας

Καλούμε τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ελληνική κυβέρνηση να απόσχουν από ενέργειες που παραβιάζουν το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο και να προχωρήσουν τάχιστα στην υλοποίηση των ανωτέρω μέτρων.

ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ (αλφαβητικά):

ΑΙΤΗΜΑ <http://www.aitima.gr>

ΑΡΣΙΣ - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων <http://arsis.gr>

Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων & Μεταναστών <http://migrant.diktio.org>

Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι <https://greekhelsinki.wordpress.com>

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες <http://www.gcr.gr>

Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων <http://www.refugees.gr>

PRAKSIS <http://www.praksis.gr>

Πρωτοβουλία για τα Δικαιώματα των Κρατουμένων <http://www.tokeli.gr>